

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
27. årgang nr. 1
Marts 2009

**Indhold: Formanden skriver 3 · Undertekster 4-6 · Dialekt-jubilæum 6 · Sprogkonference 7
Sprog møde i DR Byen 8-9 · Mange slags dansk 10-11 · Profil: Kirsten Rask 12 · Læserne skriver 13
Debat 14-15 · Generalforsamling 16**

Teksten

Billedet viser det store fremmøde i DR Byen, da Modersmål-Selskabet satte sprogredaktør Mikael Kristiansen stævne i hans nye omgivelser. Arrangementet refereres inde i bladet. I øvrigt beskæftiger dette nummer sig med sproglige problemer, der ikke blev bragt frem under mødet eller berørt i forbindelse med UNESCOs Mother Language Day den 22. februar eller for den sags skyld var nævnt i Kulturministeriets rapport „Sprog til tiden“, nemlig den sproglige udhulning, der finder sted i tv-avisernes publikumshungrende forsøg på at blande information og underholdning – og endnu værre: den amputation af dansk, der dagligt kan registreres i underteksterne på tv.

I årbogen „Fra det ene sprog til det andet“ skrev Kirstine Baloti om tekstning i tv. Den disciplin udbyder hun i dette nummer og beskriver de forar-

mede vilkår, som teksterne har i en branche, hvor økonomi og genveje dikterer, hvad der er godt nok. Tekstning behandles af fagforbund og branchen som et stedbarn med dårlige overenskomster og frikort til middelmådige håndværkere, skønt en stor del af danskerne får deres største sproglige påvirkning netop fra de tekster, der ses nederst på skærmen – den skærm som danskerne i gennemsnit tilbringer knap 2,5 timer dagligt foran. Med slående eksempler viser Kirstine Baloti, hvor forsimplet processen udvikler sig. Som den må, når kvalificerede tekstere må arbejde uden fastansættelse, og når selv publicservice-kanalerne henter arbejdskraften udefra i underbud eller giver opgaven til journalister, der ikke har træning i faget. Kirstine Balotis artikel burde stå i „Sprog til tiden“. Foreløbig står den her.

M.B.

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt. Abonnement for ikke-medlemmer 90 kroner.
Oplag: 1200 eksemplarer.

BLADUDVALG:

Henrik Munck (formand)
Ingrid Carlsen
Adam Hyllested
Jørgen Christian Wind Nielsen

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Michael Blædel
Lyngfeldtsvej 17,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
michael@blaedel.dk

LAYOUT:

Martin Sand Päevatalu

REPRO OG TRYK:

Clausen Offset
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog & Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent er 225 kr. årligt, for uddannelsessøgende og pensionister 150 kr. (Portoagebyr – udlandet: 50 kr.)

Giro (netbank: reg.nr. 9570) kt.nr. 667 6901
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 7853, kontonr. 103 5729
Internet: www.modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:

Mag.art. Bent Pedersbæk Hansen,
Gadestævnet 35, 2650 Hvidovre, tlf. 3647 4065,
e-mail: bp@modersmaal.dk

NÆSTFORMAND:

Cand.oecon. Henrik Munck,
Farumgårds Allé 3, 3520 Farum, tlf. 4495 2243,
e-mail: hm@modersmaal.dk

KASSERER:

Cand. jur. et mag. Rasmus Rune Axelsen,
Lindevej 9, 4180 Sorø, tlf. 5783 0006,
e-mail: rra@modersmaal.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Katrine Bøgh Brixen,
Lærdalsgade 3, l.tv., 2300 København S,
tlf. 2065 8988, e-mail: kbb@modersmaal.dk

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
Ammendrupvej 33, 3200 Helsinge, tlf. 6095 8802,
e-mail: ic@modersmaal.dk

Mag.art. Adam Hyllested,
tlf. 3537 7730, e-mail: ah@modersmaal.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
Skolebakken 81, 2830 Virum, tlf. 4585 7644,
e-mail: gtl@modersmaal.dk

Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Wind Nielsen,
Mylus Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 3962 2720, e-mail: jcn@modersmaal.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
Islevhusvej 36, st., 2700 Brønshøj, tlf. 3828 6648,
e-mail: ct@modersmaal.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Cand.stat. Kirsten Fenger,
Skandrups Allé 37, Hareskov, 3500 Værløse,
tlf. 4498 1650, e-mail: kf@modersmaal.dk

Stud.comm. Daniel Søndergaard Jakobsen,
Italiensvej 10, 2.th., 2300 København S,
tlf. 2681 3969, e-mail: dsj@modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Pia Wind,
Mylus Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 2621 6782, e-mail: modersmaal@gmail.com

Ved sprogets grænser

AF BENT PEDERSBÆK HANSEN

Som borger må man jo prøve at følge med i og forstå, hvad der sker omkring én som f.eks. den for tiden pågående finanskriser. Der er nok at tage fat på; dag for dag har aviserne i de seneste måneder været fyldt med beretninger om bankkrak og virksomhedsskandaler, og i baggrundsanalyser forsøger eksperter at forklare, hvorfor det er gået så galt. Nogle sammenhænge kan man godt fatte, som når en svindler i en enkelt virksomhed med falske underskrifter franarrer en bank et stort beløb: her er årsag og virkning, motivet er berigelse, gerningsmandens gevinst er offerets tab, de nærmere omstændigheder kan man overlade til politi og anklagemyndighed. Den slags har man hørt om før.

Men når et sådant enkelt forhold forstørres op på samfundsplan, rejser der sig en række spørgsmål: kan det virkelig være rigtigt, at grådighed er årsagen til, at de svimlende milliardbeløb, der i fjor optrådte på bankernes bundlinjer, i år er reduceret til næsten ingenting, så staten må træde til med bankpakker? I så fald er den økonomiske videnskab ikke andet end psykologi, og økonomistudiet burde retteligen høre hjemme under det psykologiske eller teologiske fakultet. Og hvad er sammenhængen mellem den slags penge, som du og jeg bruger til ost, pølse, husleje, tøj og cigaretter, og så den slags penge, der kaldes kapital? Almindelige penge kan forsvinde ved forbrug – når osten er købt og spist, er den væk – men hvordan kan kapital forsvinde? Afdøde konger kunne lænse statskassen ved krige eller pragtbyggerier; kan nutidige milliardærs selv nok så dyre biler, motorbåde og vil-læer have samme virkning? Man har svært ved at tro det.

Spørgsmålene er mange og vigtige. Man kan læse og læse og synes alligevel ikke helt, man begriber. Det går op for én, at man her er ved almensprogets grænser, og at forståelsen af disse afgørende samfundsmæssige forhold er reserveret en gruppe af fagfolk, som ikke kan oversætte deres fagsprog, så almenheden kan forstå, hvad der rammer den i form af arbejdsløshed, tab af opsparing, fallit osv.

Alle kan vi naturligvis ikke forstå alt. Vi forstår heller ikke helt, hvad værkføreren på autoværkstedet forklarer os om bilens skavanker, og vi er også ligeglade, bare han får bilen til at køre.

Mine nationaløkonomiske nederlag fik mig til at tænke på et sted hos Johannes V. Jensen, hvor han beundrer en dampmaskine på verdensudstillingen i Paris:

Der er Mennesker, men det er forholdsvis faa, Fagmænd, der kender Maskinens Indretning Del for Del, og kan gøre Rede for hele den Proces, der begynder med Kullet's Forbrænding under Kedlen og ender med Kullet's Glød i Buelyset paa Gaden. De kan bevidne, at Varmen er en konstant Værdi, der med visse Tab undervejs lader sig omsætte og flytte til et andet Sted ved Hjælp af Damp og Elektricitet, de kan sætte Kendsgærninger ud fra hinanden og belægge dem med Tal. De skriver Lærebøger, bestyrer en Drift, forbedrer og opfinder fra nyt, alt eftersom Fysiken er deres Levebrød eller deres Lidenskab.

Forfatteren reserverer her en egentlig, detaljeret, teknisk forståelse af det elektriske lys' mirakel til fagfolkene, men samtidig får han i et almindeligt (!) sprog formidlet en overordnet forståelse til den læge læser. Det ville være dejligt, om de økonomiske fagfolk på dette punkt kunne lære noget af forfatteren, i det mindste bestræbe sig på det i stedet for at være så forhippede på at gøre både forskning og undervisning engelsksproget. De overordnede økonomiske forhold skal kunne begribes på dansk, ellers gøres demokratiet til et embedsvælde.

Modersmål-Prisen:

Modersmål-Selskabet modtager med glæde forslag fra medlemmerne. Prisen uddeles til efteråret, og velbegrandede motiveringer bedes sendt til formanden, Bent Pedersbæk Hansen på e-mailadressen bp@modersmaal.dk eller pr. post til Gadestævnet 35, 2650 Hvidovre.

Stil krav til tekstningskvaliteten

AF KIRSTINE BALOTI

„Her går det godt, send flere penge“ kunne – sat lidt på spidsen – sammenfatte tidens sprogpoltiske konsensus. Det danske sprog er nok udfordret, men ikke truet, og det er omsonst fra politisk hold at forsøge at sikre sprogets udfoldelsesmuligheder. I et hjørne af virkeligheden råber teksterne imidlertid på handling.

Hvor møder danskerne sproget?

I 2008 så vi mere fjernsyn end nogensinde før. Alle danskere over 3 år så dagligt i gennemsnit fjernsyn i 2 timer og 47 minutter dagligt foran fjernsynet (if. TV-Meter). Udbuddet vokser med stadig flere kanaler. En meget stor del af sendefloden er tekstet. Det er således ikke i litteraturen, at danskerne primært møder skriftsproget, men i underteksterne, som ikke nævnes med ét eneste ord i Kulturministeriets „tilstandsrapport“ over det danske sprog 'Sprog til tiden'.

Essensen af tekstning er tilgængeliggørelse. Tekstningens fornemme rolle er at gengive originalværkets mening, som den ville have lydt på dansk – i en umærkeligt komprimeret form, så den gennemsnitlige seer både kan nå at læse teksten og følge med i billedet.

En form for skjult folkeoplysning, om man vil, der gør alle – uanset (fremmed)sproglige forudsætninger - i stand til at følge samme udsendelse.

Kvaliteten under pres

Danmark har en lang og stolt tradition for tekstning frem for dubbing (eftersynkronisering), og danskerne er vant til en forholdsvis høj kvalitetsstandard især på public service-stationer. Men tekstning som et professionelt erhverv er under pres fra alle kanter, og det smitter af på skærmen.

DR og TV2 holder i dag kvalitetsfanen relativt højt, men har ingen grund til at pudse glorien. Begge stationer har kun meget få tekstere ansat og lægger i stedet arbejdet ud til underleverandører.

Hverken DR eller TV2 vil dog indgå nogen bindende aftaler om ordrevolumen, og derfor tør tekstningsfirmaerne stort set ikke fastansætte nogen. En hel branche af tekstere må derfor reelt arbejde som daglejere på akkord uden tryghed i ansættelse, uden pension, efteruddannelse eller andre goder, de fleste danske lønmodtagere næsten tager for givet. Ikke just befordrende for fastholdelse af den kvalificerede arbejdskraft.

På DR's net-nyhedskanal Update, som i dag står for de tidlige tv-aviser og også er en del af kabelpakken, bliver journalisterne modvilligt nu for første gang sat til at tekste deres indslag selv uden nogen form for efteruddannelse. Der synes at herske en opfattelse af, at sprog, det er jo bare noget, man kan. Enkelte indslag bliver oversat af DR Nyheders professionelle tekstere, men et væld af historier ryger ud med journalisternes amatørtekstninger, og det er ikke noget kønt syn.

For nylig gik det fx ud over USA's nye præsident, der i et indslag om sin sundhedsministers afgang efter skattefusk udtalte: „I think I screwed up.“ Ifølge underteksten sagde Obama: „Jeg nossede i det.“ (fejloversættelse, 18 anslag under 1 sekund på skærmen.)

Obama fortsatte: „I take full responsibility. We're going to make sure we fix it so it doesn't happen again“, gengivet som „Det er mit ansvar. Vi ordner det, så det ikke sker igen. (55 anslag, 4 sekunder)“

Hvis journalisten havde været tekster, var de to undertekster blevet slået sammen til en, man kunne nå at læse, og oversættelsen havde lydt noget i retningen af:

„Jeg har dummet mig og påtager mig det fulde ansvar. Det vil ikke gentage sig.“ (Knap 5 sekunder)

At få Obama til at fremstå som unødigt vulgær er direkte pinligt, men når man samtidig lader tekstene flyve af og på skærmen i et hæsblesende tempo, ekskluderer man netop den gruppe, man tekster for: De seere, der har dårlige sprogkunderskab, og som ikke er lige så vant til at læse, som journalister er.

Updates ledelse har modtaget to breve om kvalitetsproblemerne fra teksternes specialgruppe FBO uden at svare. Tilsyneladende vægtes den grundtanke bag Update, at journalisterne i dag skal kunne det hele: Skrive historien, indtale, lægge billeder på, redigere og ... tekste. Men kan DR være bekendt at lade Obama „nosse i det“, fordi den sproglige formidling ikke tages alvorligt?

Udviklingen på Update er desværre en del af en uheldsvanger tendens til at underminere tekstning som profession.

Robotdansk

I den anden ende af branchen – på de kommercielle kanaler – kæmper teksterne med udenlandske forretningsmænd, der mener, CAT-oversættelse (Computer Aided Translation) og maskinoversættelse sagtens kan erstatte teksterne.

I november 2008 optrådte Martin Volk (Stockholm Universitet) på en tekstningskonference i Berlin med sit nyudviklede computerprogram, som et internationalt tekstningsfirma allerede har taget i brug.

En svensk oversættelse køres igennem programmet, og firmaet mener ikke, der efterfølgende er behov for mere end en „redigering“ af det danske resultat – foretaget af en person, der hverken behøver være oversætter eller forstå originalsproget.

Herfra er det lige ud på de danske skærme.

Et af Volks eksempler i Berlin på produktets fortræffeligheder var filmreplikken:

Engelsk:

„It is gone. We had a pre-party here. The giant drank it all.“

Svensk:

„Det er slut, vi hade förfest här. Jätten drack upp alt.“

Dansk:

„Den er væk. Vi holdt en forfest. Kæmpen drak alt.“

Det burde have været noget i stil med:

„Der er ikke mere. Vi varmede op til festen, og kæmpen drak det hele.“

Jeg har for nylig talt med nogle af dem, der har prøvet denne form for „redigeringsopgaver“. De siger, det er en forfærdelig opgave, fordi det svenske forlæg jo for det meste er omsat til danske ord – det er bare ikke rigtig dansk, og slet ikke en korrekt gengivelse af originalen. Uanset hvor meget de prøver at fange unoderne, bliver resultatet altid dårligere end en nyoversættelse. Til gengæld er taksten kun 40-50 % af nyoversættelseshonoraret ...

Enten laver teksteren sit arbejde godt og går sulten i seng, eller også går teksteren på kompromis og retter kun det værste. Begge dele er uholdbart. Forsøg på at råbe vagt i gevær er prellat af på firmaets svenske repræsentanter, der hævder, det er udmærket kvalitet, og at kunderne ikke vil betale for andet.

Men der spekuleres ikke kun i maskinoversættelse. Jeg er jævnligt i kontakt med udenlandsdanskere, der tekster til det danske marked for en løn, ingen i Danmark ville kunne leve af. Nogle af dem skriver stadig udmærket dansk, andre har helt tydeligt mistet følingen med sproget, men de internationale tekstningsfirmaer spekulerer åbenlyst i at flytte arbejdet uden for Danmarks grænser, hvor

lavere leveomkostninger gør det muligt at presse prisen endnu mere ned.

Konkurrencen blandt tekstningsfirmaerne er benhård. De mange nye tv-kanaler fyldes ud med ind-købte programmer, der skal tekstes, og priserne i branchen er de forløbne 10 år konstant blevet udhulet. Det er svært at diskutere kvalitet med internationale firmaer, der typisk har hovedsæde i USA og Storbritannien. Engelsksprogede lande har netop ikke nogen større erfaring med tekstning, og et lille sprogområde som dansk fylder uendeligt lidt, når man opererer i over 50 lande. Men det kan få stor betydning for de børn og unge, der fremover må vænne sig til en særlig form for semistandardiseret robotdansk på skærmen, hvis ikke vi sætter hælene i.

Tag skeen i den anden hånd

Hvis dansk tekstning også fremover skal understøtte den sproglige indlæring i stedet for at mod-arbejde den, er der behov for, at der stilles krav til kvaliteten. Dansk Journalistforbund har over for Kulturminis-

teriet flere gange opfordret til, at der som minimum indskrives krav til tekstningskvaliteten i public service-kontrakterne. Man kunne starte med at sætte begrænsninger på det antal anslag, seerne bombarderes med i sekundet (fx 12 anslag/sek.); hvis ikke seerne kan nå at læse, hvad der står, kan kvaliteten være lige meget!

En anden opfordring fra teksterne lyder direkte til seerne: I skal klage, når I ikke kan følge med, når I møder det dårlige sprog eller forvirres af direkte fejl. På teksternes egen hjemmeside www.fbo-dj.dk kan I klikke på „seerklager“ og få klageadgang til en række tv-stationer. Tv-stationerne og producenterne tror, I er ligeglade. Vi ved bedre.

Kirstine Baloti,

cand.phil, 14 års erfaring med tekstning, versionering, synstolkning og simultantekstning. Siden 2003 udpeget af Dansk Journalistforbund som medlem af Dansk Sprognævns repræsentantskab. Fra 2009: Faglig konsulent i Dansk Journalistforbund.

100 års jubilæum for dialektforskning

AF INGRID CARLSEN

Afdeling for Dialektforskning afholdt den 20. februar stor fest på Københavns Universitet for hvad der dengang hed „Udvalg for Folkemaal“. Hendes Majestæt Dronning Margrethe deltog sammen med ca. 200 dialektinteresserede. Her iblandt 5 bestyrelsesmedlemmer fra Vendsyssel-Gildet.

Mange journalister, fotografer og TV2 var på pletten. Jan Scheuer udtrykte glæde over den store deltagelse/interesse for dialekter. MUKO sang rigtig flot, også på flere dialekter. Foredrag om historien bag og udviklingen til i dag blev holdt af dialektforskere. De foretrukne dialekter var bornholmsk, københavnsk og fynsk! Den manglende udforskning af dansk dialekt og talesprog i Vendelbomålet giver ansporing til yderligere pr for Vendsyssel-

Gildet, så forskningen får øje på den del af Danmarks kulturarv, som ligger nord for Limfjorden.

Festen sluttede med en flot reception og flere faglige indlæg og desuden rundvisning på Forskningsbiblioteket, som rummer 50.000 bind. Jubilæumsantologi 2009 kan købes.

Hendes Majestæt Dronningen skrev sin autograf i Dialektforskningens gæstebog.

Det rum[me]lige sprog

AF JØRGEN CHR. WIND NIELSEN

Dansklærerforeningens konference den 26. februar på Det Kongelige Bibliotek udfordrede den sproglige korrekthed: Hvert rum sit sprog. På Christiansborg, i Vendsyssel, i klasselokalet, i omklædningsrummet. Forskelligt, men dansk. Formanden Thomas Frandsen spurgte bl.a.:

Skal børn af indvandrere tvinges i vuggestue for at lære dansk?

Skal vi fastlægge regler for hvilket sprog der syn- ges morgensang på?

Skal vi lovgive om undervisningssproget på uni- versiteterne?

Hvordan hjælper vi de unge med at gennemføre en erhvervs- eller ungdomsuddannelse?

Skal vi støtte danske filmproduktioner hvor dia- logen ikke er dansk?

Den copianske befrielsesbevægelse

Knud Lindholm Lau sagde „Nej til den færdige op- skrift – giv støtten til den copianske befrielsesbevæ- gelse“. Det vigtige er evnen til at forlænge sig selv. En tale kan blive for regelbunden, så taleren fremstår som en saltstøtte. Det er vigtigt i talesituationen at have co- pia, et forråds-kammer, at trække på. De samme reg- ler kan ikke bruges på samme måde af den kortud- dannede tillidsrepræsentant, direktøren, advokaten eller en person der har dansk som 2. eller 4. sprog.

Den der lever stille dør

Niels Krause-Kjær fokuserede på tid og opmærk- somhed. Det afgørende for succes er tid og opmærk- somhed på egne præmisser. I politiske kampagner arbejdes med budskaber, der skal læses på turen fra postkassen til skraldespanden. Magten på TV er flyttet ind i redigeringsrummet, seertal måles minut for minut. Er seerne utilfredse finder de en anden kanal. Vi lever i et „sound-bite-demokrati“.

Sproget er ikke et redskab

– tanker om sprog, magt og professionsetik

„Sproget er ikke et værktøj, men erkendelsens kød

og blod. Ikke en privat opfindelse, det var her før vi blev født“, sagde Steen Nepper Larsen. Man kan ikke parkere sproget, man kan ikke undvige det. Vi kan ikke slippe væk fra sproget i drømme, vi kan ikke tale os ud af det. Man kan ikke deducere danske kerneværdier fra danske salmer, for hvad er dansk? Sproget er indoeuropæisk, fællesgermansk, oldnor- disk, fyldt med nye og gamle ord.

Sproglig mangfoldighed længe leve

Michael Ejstrup mener at der ikke er noget der er mere rigsdansk end andet. Vi har et fælles skrift- sprog, men *danske* talesprog. Alle danskere har en fælles forståelse af det fælles skriftsprog. Sprogfejl og sproglig mangfoldighed bliver ofte til nye former for korrekt dansk. Mangfoldighed i form af sprog- fejl, der overlever, er ofte mere systematiske end de regler der var før. Michael Ejstrup gav eksempler på sjove udtryk og lån: „sweetheart er et engelsk lån der er kommet for at forsvinde“.

Er det danske samfund et-, to- eller flerspro- get, og er det overhovedet vigtigt?

Anne Holmen er professor i tosprogethed og dansk som andetsprog. Der er en langt større sproglig kom- pleksitet i Danmark end tidligere. Men hvor mange modersmål der egentlig tales i Danmark ved vi ikke helt præcist. „Tosproget“ er faktisk officiel termi- nologi i lov om folkeskolen, § 4. Der er omkring 10 procent tosprogede i Danmark. Nogle taler ét sprog ude, et andet sprog hjemme – det er hoveddøren der skiller. Der kan også være tale om sprogblandinger i forskellig sammenhæng, på forskellige niveauer: „Der er mange måder at være tosproget på“.

Det danner på sigt en lille ekstra klump brusk til at bære belastningen. Af sanseapparatet

Ursula Andkjær Olsen er forfatter og talte om stem- men i poesien, om kompositionen i poesien som strukturen i musikken, det tidlige, det gentagne, det udfoldede tema. Skriftlige stemmer henvender sig til os, fx i reklamer.

Forpremiere på DRs sprogpolitik

Henrik Munck refererer fra velbesøgt møde i DR Byen med DRs nye sprogredaktør

Nogle mener, at sproget i DR er blevet bedre, mens andre hævder, at det kun *kan* blive bedre. Bestyrelsen for DR har vedtaget, at det *skal* blive bedre, mens alle deltagere i Modersmål-Selskabets debatmøde om sproget i DR blev overbevist om, at sproget *vil* blive bedre og bedre. Mange havde taget imod indbydelsen til debatmødet i DR Byen den 17. marts med DRs nye sprogredaktør Martin Kristiansen, og de kom til forpremiere på DRs nedskrevne sprogpolitik, der først blev offentliggjort efter mødet. Når dette læses, skulle sprogpolitikken kunne findes på hjemmesiden: www.dr.dk, men på mødet var den for ny til at blive uddelt og blev i stedet gennemgået og kommenteret via overheads.

Sproget i radio og fjernsyn har altid haft Modersmål-Selskabets bevågenhed. Helt tilbage i 1983 udgav Selskabet en publikation med titlen „Dansk i æteren“, hvor forfattere som Thyge Stenstrup, Jan Lindhardt, Gerda Leffers og Michael Blædel kritiserede sproget i den daværende Statsradiofoni.

I de senere år har man kunnet konstatere en forringet sprogkvalitet i DR. Noget skyldes måske DRs egen finanskriser, andet måske flytningen til de nye omgivelser i DR Byen, hvor den tekniske udvikling har stillet journalisterne over for nye krav og opgaver. Men Modersmål-Selskabet kan kun udtrykke tilfredshed med, at DR nu selv vil øge den sproglige bevidsthed i organisationen.

Ingen kan være i tvivl om, at det er en stor opgave, som Martin Kristiansen er gået i gang med, men til-

hørerne blev overbevist om, at han er den rette mand til opgaven udvalgt blandt over 50 ansøgere. Hans baggrund er en universitetsgrad i litteraturvidenskab, en uddannelse som operasanger og flere ansættelser som programmedarbejder, men hertil kommer hans smittende entusiasme. På mødet blev gennemgangen af sprogpolitikken krydret med mange festlige eksempler, som forsamlingen kvitterede

for med andre eksempler på fejl i tekster og udtaler samt kommentarer og spørgsmål.

Alene beslutningen om at skulle gøre sproget mere korrekt og levende har skærpet den sproglige interesse og opmærksomhed blandt DRs 3.000 medarbejdere, heraf 1.700 journalister. Som led i arbejdet udpeges der sprog-ambassadører i de enkelte redaktioner, og flere steder har interessen ført til kampvalg. Ambassadørerne skal styrke redaktionernes kreative sprogudvikling og den sproglige efterkritik. Martin Kristiansens plan er at knytte eksterne sprogeksperter til uddannelseskurser og projekter, men foreløbig vil han være eneste heltidsansatte, mens den tilsvarende funktion i det norske NKR varetages af 5-6 ansatte.

Professor Peder Skyum-Nielsen bidrog bl.a. med et skarpt indlæg om de svigtende stavefærdigheder.

DRs sprogredaktør Martin Kristiansen redegjorde for sprogpolitikens ni indsatsområder.

Siden Det kongelige Teater nedlagde sin skuespiller-skole, har det knebet med træningen i korrekt stemmeføring, og det har bidraget til den ofte sløse og slørede udtale. Som uddannet operasanger er det Martin Kristiansens teori, at den svigtende danske sangtradition medfører uheldig vejrtrækning og stemmeføring til skade for udtalen og dermed for sprogforståelsen. Styr på stemmer og vejrtrækning indgår derfor i den fremtidige sproguddannelse.

Sprogkyndige forudsår dialekternes snarlige ud-døen, men DR har lyst til at markere glæden ved det danske sprogs mangfoldighed ved at fejre en årlig dialektdag, hvor der skal kunne høres dialekter også på landsdækkende kanaler og programmer. I det hele taget skal interessen for sprog øges, såvel gennem udsendelser om sproget og dets historie for både børn og voksne, som fremtidig også gennem DRs egen Sprogside på www.dr.dk med plads for dialog med brugerne og indlæg om sprog og journalistik. Konferencen „Sprog på spring“, der blev gennemført første gang i 2008, tænkes gjort til en årligt tilbagevendende begivenhed.

Som professor i Odense med ansvar for 75 nye journalisters uddannelse hvert år fortalte Peder Skyum-Nielsen om undersøgelser over de seneste 50 år, der viste svigtende stavfærdigheder og ændrede udtalemønstre, hvor både vokaler og konsonanter forsvandt, jf. Martin Kristiansens omtale af stavel-skanibalisme, forkerte vokalfarver og mudrede konsonanter. Han korreksede Martin Kristiansen, der havde talt om at indlede samarbejde mellem DR og Dansk Sprognævn, idet der i virkeligheden var tale om at genoptage et samarbejde, som førte helt tilbage til Henning Skaarups sproglige indsats i perioden 1960-1977.

Sprogpolitikken for DR er samlet i følgende ni indsatsområder:

1. Klart og forståeligt sprog (man skal kunne forstå, hvad der bliver sagt og skrevet i DRs programmer og på DRs netsider),
2. Kvalitet og mangfoldighed (DR tilstræber den højest mulige sproglige kvalitet uanset genre og programtyper),
3. Troværdighed og gennemsigtighed (troværdighed er en absolut kerneværdi for DR, og midlet hedder sproglig gennemsigtighed),
4. Det skrevne sprog (DR vil forbedre retskrivningen og arbejde for den gode oversættelse),
5. Det nordiske sprogfællesskab (DR ønsker at bidrage aktivt til fremme af det nordiske sprogfællesskab),
6. Det europæiske sprogfællesskab (DR vil arbejde for at styrke kendskabet til europæisk kultur og til de europæiske sprog),
7. Litteratur og drama (litteraturen fornyer sproget og giver oplevelser),
8. Børn og unge (DR vil slippe kreativiteten løs og gøre sproget til en legeplads for børn og unge) og
9. Åbenhed og dialog (DR skal være en aktiv med-spiller i den offentlige debat om dansk sprog og kultur, også om sproget i DR).

Foto: Kaj Gøgsig

Dansk skriftsprog

AF GEORG SØNDERGAARD

Dansk er et af verdens 100 store sprog. Fordi dets historie kan dokumenteres skriftligt mange hundrede år tilbage i tiden. Ja, faktisk har vi jo adskillige indskrifter som er mere end tusind år gamle.

Et moderne samfund som det danske er blevet skabt gennem en skriftkultur. Vores viden og måde at tænke på ville ikke have været den samme hvis vi ikke havde kendt ældre tiders filosoffer og deres tanker sådan som de er bevaret for os på skrift gennem flere tusind år.

Der er en række afgørende forskelle mellem tale- og skriftsprog, mellem den måde ordene fremstilles på. Ordene er jo sprogets grundelementer. Talesproget er jo lydligt mens skriftsproget er baseret på synlige tegn. Disse tegn kan repræsentere hele ord (som f.eks. kinesiske skrifttegn eller hieroglyffer), stavelser, eller lyd (alfabetiske tegnsystemer). Det skrevne fastholder hvad der allerede er blevet sagt eller tænkt og som ville have været forsvundet hvis ikke teksten havde bevaret det indhold der ligger bagved. På den måde er menneskers tanker og følelser blevet bevaret gennem mange tusind år og kan videregives til kommende slægtled gennem skriftlige kilder.

Det skrevne sprog er ikke så levende og fleksibelt som talesproget. Mens det talte sprog har en række yderligere virkemidler, er skriftsproget primært baseret på ordene, sprogets byggesten. Derfor får ordene og brugen af ordene en ganske særlig status. Det vil vi vise med en række eksempler til sidst.

Indførelse af skrift har betydet en kulturel revolution. Vigtig information kunne hermed bevares og på den måde sikres mod forvanskning og glemsel. Den kunne mangfoldiggøres og sendes over lange afstande. På den måde fik skrevne tekster en særlig høj status, og bare det at noget *var skrevet* kunne i sig selv være et argument. Modsætningen mellem skriftkloge og almindelige mennesker var uendelig dyb.

Oprikelig har danskerne jo slet ikke haft noget skriftsprog. Det er blevet til gennem en lang periode fra den tidlige middelalder og op gennem århundrederne. Hvordan denne udvikling er forløbet er det umuligt at gøre detaljeret rede for. I lang tid har

Saxo Grammaticus, forfatter til det berømteste litteraturværk fra Danmarks middelalder Gesta Danorum, „Danernes bedrifter“. Det var Absalon som indså behovet for en fælles national historie og satte Saxo i gang med arbejdet. Denne illustration er fra Fr. Winkel Horns oversættelse 1898.

skrivekunsten nærmest været et mysterium. Kun et lille fåtal har kunnet læse og skrive. Men efterhånden som kirken fik større indflydelse, fik dette også konsekvenser for sproget. Det var jo en simpel nødvendighed for udbredelsen af kirkens budskab.

Af alle kulturbevægelser som nogensinde er kommet til os udefra, er kristendommen den mest afgørende. Der kom munke og gejstlige fra andre europæiske lande for at tage del i opbygningen af et dansk kirkeliv. Danske stormandssønner tog til udlandet for at studere. I slutningen af 1100-tallet var der således stor tilstrømning til universitetet i Paris hvorhen „landets stormænd sender deres sønner [...] ikke blot når de skal uddannes til klerke, men også for at uddannes i verdslige videnskaber“ (cit

fra samtidig beretning). Som eksempel kan nævnes Saxo som skrev den første danmarkshistorie *Gesta Danorum*, „Danernes bedrifter“.

Et betydeligt fremskridt for skriftsproget har bogtrykket været, og i løbet af 1500-tallet får vi i Danmark et betragteligt antal trykte publikationer. Det bidrager i høj grad til den kulturelle vækkelse som er uden fortilfælde i Danmarks historie. Bogtrykket skabte en voldsom udvidelse af menneskelig viden og snilde, noget som udmøntede sig i en strøm af værker om gudstro, filosofi, retorik, grammatik, historie osv. Dette har ikke været muligt uden et fælles skriftsprog. Oprindeligt har meget af det været formuleret på latin eller tysk, men langsomt fik dansk overtaget som videnssprog. Og vi har jo i det foregående set eksempler på dansk fra hvert århundrede efter 1500.

Tekst kategorier

Man kan godt betegne vores kultur som en skriftkultur. Vi har skrift af alle mulige kategorier, og for at illustrere det kan vi nævne en række typiske eksempler.

Den første kategori er de religiøse tekster. Vi finder dem i Bibelen:

Den eneste Gud, vor frelser ved vor Herre Jesus Kristus, ham være ære og majestæt, magt og myndighed før tidens begyndelse, nu og i al evighed.

Judasbrevet

Der er allerede her sket en fantastisk berigelse af sproget med de mange nye ord og begreber. Nogle ord fortsætter som religiøse ord f.eks. *nåde*, *barmhjertighed*, *salighed* mens andre bliver ganske neutrale.

Den næste kategori er lovtjekster. Det vil vi vise med et eksempel fra nutiden:

Dette gælder dog ikke, hvis partens interesse i at kunne benytte kendskab til sagens dokumenter til varretagelse af sit tarv findes at burde vige for afgørende hensyn til offentlige eller private interesser. Gør så-

danne hensyn sig kun gældende for en del af et dokument, skal parten gøres bekendt med dokumentets øvrige indhold.

(Uddrag fra Lov nr. 280 af 10.juni 1970 om offentlighed i forvaltningen)

Eksemplet viser hvordan man i juridisk sprog med ord må forklare og tage forbehold således at indholdet bliver så utvetydigt som muligt.

Neutral sagprosa er en rimelig karakteristisk af følgende tekst som stammer fra en radioavis:

Flyvevåbenet har sendt en af sine store redningshelikoptere fra Aalborg til Færøerne for at bistå ved oprydningssarbejdet, der er meget vanskeligt, fordi flyet styrtede ned på et næsten utilgængeligt klippeplateau ca. 400 meter oppe.

(Efter Frands Mortensen, 22-radioavisen. Århus 1972, s. 16-20)

Der er intet påfaldende i teksten. Sproget er enkelt og selvom der er lange ord, er de umiddelbart forståelige.

Endelig skal anføres et eksempel på hvad jeg vil kalde *kunstprosa*, en prosaform der indeholder lyriske elementer. Det er fra Johannes V. Jensen: *Kongens Fald*, det afsnit der hedder *Den danske Død*:

Axel aabnede Øjnene endnu en Gang og saa den lyse Nat.

Himlen var som hvide Roser.

Langt ude, en Mil ude brændte en Glædesild paa en Høj.

Der fløj en tavs Fugl hurtigt forbi og videre ud i den svale Dæmring. Piletræet ved Brønden hældede sig stille med alle de milde, hvide Blade i den lyse Nat. En spæd, askevid Mølsværmer flakkede i Natluften. Himlen var taaget af Stjernelys. Axel lukkede sine Øjne.

(Fra Johannes V. Jensen. Kongens Fald. Købh. 1963, s. 131-134).

Det er en af de fineste skildringer i dansk litteratur.

De ti raske bud på et bedre dansk

AF HENRIK MUNCK

Til efteråret er det ti år siden, at Politiken bragte en kronik med titlen Dogmedansk. Det var helt nøjagtigt den 5. september 1999, og den var skrevet af forfatteren Kirsten Rask. Inspireret af filmverdenens opstilling af dogmeregler, der havde ført til succesrige danske film, gav Kirsten Rask ti bud på dogmer, som kunne føre os tilbage til det sande, naturlige og rigtige danske sprog.

Kronikken satte skub i debatten om overbelåning af engelsk i dansk, og Kirsten Rask udgav året efter sin SprogrenserOrdbog med forslag til, hvordan omkring 900 hyppigt brugte engelske ord og udtryk kunne afløses af danske ord. Heri opfordrer hun os til at tænke i danske baner, når vi udvider det danske ordforråd, i stedet for ukritisk at låne fra engelsk: – Dansk er nu engang det sprog, der er bedst til at udtrykke danske følelser, tanker og behov.

Tidligere havde hun i Modersmål-Selskabets Årbog 1994 om „Retorik – hvad er det – også?“ kritiseret den nye danske bibeloversættelse for at overtræde hendes 9. bud, hvor hun med Højsangens kapitel 4 viste, hvordan overdreven skelen til LIX-tællingernes punktumsprog ødelagde den ældre udgaves inciterende form og varierede sætningsbygning.

Navnet Rask forpligter, og i 2002 udgav Kirsten Rask sin store biografi om den verdensberømte danske sprogforsker Rasmus Rask (1787-1832), der fik et dramatisk, men kort liv. Han kom fra fattige kår og regnedes for uduelig, indtil han blev klar over sine usædvanlige evner og blev grundlægger af den sammenlignende sprogvidenskab, men døde blot et år efter, at han var blevet udnævnt til lønnet professor. Han førte mange fejder bl.a. med brødrene Grimm, der ikke ville anerkende dansk som et selvstændigt sprog.

Kirsten Rask er cand.mag. i dansk og russisk og har udgivet en række bøger om sprog. Hun er seniorrådgiver i dansk sprogbrug og forfatter med egen hjemmeside: www.kirsten-rask.dk. Ildsjæle blandt Modersmål-Selskabets medlemmer har opfordret bestyrelsen til at arbejde for, at der bruges godt dækkende danske ord, Det har inspireret bestyrelsen til

at indbyde Kirsten Rask til at indlede et debatmøde om sprogstyring torsdag den 14. maj forud for Selskabets generalforsamling. Læs nærmere i indbydelsen på bagsiden af dette nummer.

Kirstens Rasks Dogme 99 eller Det sproglige kyskhedsløfte

1. **Alle ord udtales på dansk:** Fremmed- og låneord bliver til danske ord, når de udtales på dansk (fx udtale ok som *okå* i stedet for *ovkæj*)
2. **Alle ord bøjes på dansk:** Dansk har ikke nogen flertalsendelse, der ender på –s (derfor fx *et slogan/flere sloganer*)
3. **Respekt for vokalerne:** Vokalerne udtales distinkt, så der er forskel på fx *rode* og *rude*, *jager* og *jæger*, *ret* og *rat*
4. **Stavelserne skal stå rent:** Stavelserne foldes helt ud, så det fx hedder *vurdere* (ikke *vudere*), *kirurg* (ikke *kirug*), *sælge* (ikke *sælle*)
5. **Stavereglerne følges:** Brug ordbøger mindst tre gange dagligt, fx skrives alle sammensætninger i ét ord på dansk, fx *dametaske*, *danse-skole*, *løbesko*
6. **Tilbage til grammatikken:** Grundlaget er grammatikken, læren om de bærende elementer; grammatiske fejl er plat
7. **Hyperkorrekthed er forbudt:** Forsøg ikke på at tale finere og undgå „snobbefejl“ som fx: *for Lone* og *jeg* (i stedet for *Lone* og *mig*), *bekræftige* (i stedet for *bekræfte*)
8. **Ind med dansk nyskabelser:** Hvis vi har danske ord for nye begreber, er engelske afløsererent blær, fx *nyhedsbrev* (ud med *newsletter*), *hold* (ud med *team*)
9. **Slip sætningerne løs:** Lad være med at tælle ord mellem punktummer og antal ord på over seks bogstaver – det er at begå vold mod naturligt sprog, hvor variation er en dyd
10. **Hold klassiske talemåder i hævd:** Talemåder og ordsprog er en stærk kulturarv, der kan leve videre, fx et *gran* (*fnug*) *salt*, *fra årle* (*tidlig*) *morgen*

Vort modersmål er dejligt! Vort modersmål var dejligt!

Så er tiden inde til *Sale!* Såfremt man gerne vil købe det rigtige *Brand*, så er det nu man skal *Shoppe*. I Hellerup kan man gå i *Waterfront* indkøbscenter, i Ørestaden hedder det *Field's*. Mange steder er der arrangeret *events* for de besøgende. Billige billetter, som bestilles i sidste øjeblik, kan købes på *late sale*.

Nyheder kan man bl.a. få ved at stille ind på nyhedskanalerne i DR1, DR2 og TV2, som jo er forpligtet til at yde *public service*. Nu hedder det bl.a. DR *Update* eller TV2 *News*. Journalisterne *researcher*, og skal der afsløres spændende ting, arbejder de *under cover*. Og skal man have særlig opmærksomhed, skal det foregå i mediernes *prime time*. Journalister har mange forskellige opgaver, men så kan man, som de selv udtrykker det, *multitask*. Skal man have lidt vejledning søger man en *coach* for at blive *coached*. Om emner, der går på tværs af flere kunstarter, bruges betegnelsen *cross over*. I den øjeblikkelige debat om fremtidens trafikplanlægning bruges *road pricing* ustandseligt, selvom vejafgift eller trængselsafgift dækker udmærket. Mange kendte personer, som gerne vil udgive en bog (om sig selv), benytter en *ghostwriter*. Det kunne jo ligeså godt hedde en skyggeforfatter, skyggeskribent eller stedskribent (ligesom en stedmor, stedfar, dvs. i stedet for).

Hvorfor er journalister og andre, som dog arbejder med sproget dagligt, så uopfindsomme, at de alt for sjældent prøver at anvende et ord på dansk eller ligefrem danne et nyt?

Og således kunne jeg blive ved. Anvendelsen af engelske ord sniger sig overalt ind på det danske sprog, hvorved der sker en efter min mening uskøn sammenblanding, således at vort modersmål hen

ad vejen udvikler sig til noget, der hverken er fugl eller fisk, nemlig kaudervælsk (ifølge „Ordbog over det danske sprog“ en sammenblanding af to eller flere sprog, der gør udsagnet uforståeligt.)

I den globale verden er det vigtigt, at man kan tale med mennesker fra andre lande, og da de fleste verden over lærer engelsk, er det praktisk at kunne dette sprog så godt som overhovedet muligt. Ingen tvivl om det. Men ligeså vigtigt for vores danske identitet og den danske nation er det danske sprog. I sangen „Det haver så nyligen regnet“ står der „fælles sprog giver vore tanker mæle“.

Der er nok en god grund til, at vi kalder vort sprog for vort modersmål. Hav det kært, værn om det!

Vil man bevare det danske sprog i sin helhed og ikke bare i en eller anden uskøn udgave, må der sættes ind her og nu. Her har journalisterne i det hele taget, og ikke mindst i radio og fjernsyn, en vigtig og betydningsfuld opgave. Det samme må gælde alle i det kulturelle lag, som bruger det danske sprog i deres gerning. Og dermed er normgivende. Også gerne inden for vores erhvervsliv. Og ikke mindst vore politikere, som afstikker de overordnede linier for de opgaver, de licensbetalte medier skal påtage sig. Og som i lighed med andre lande bør fremkomme med en mere aktiv sprogpolitik, som er med til at udbygge og dermed bevare vort modersmål og vores danske identitet og vort samfunds sammenhængskraft. Det burde være en forpligtelse.

Frans Jacobsen

Almevej 16, 2900 Hellerup

Tilmeld dig nyhedsbrev

Du kan nu modtage nyheder fra Modersmål-Selskabet via e-post.

Nyhedsbrevet vil blive udsendt månedligt og indeholde korte sprogpolitiske nyheder med links til fordybelse samt information om Selskabets kommende arrangementer. Listen er åben for alle. Alt, du skal gøre, er at skrive til Jørgen Chr. Wind Nielsen (jcn@modersmaal.dk) og angive den e-postadresse, du ønsker at modtage nyhedsbrevet til.

Komma-analfabet eller intuitiv?

AF MARTIN LUND

I sidste nummer af Sprog & Samfund omtaler redaktør Michael Blædel mit virke som sprogkolumnist i Journalisten. Et virke jeg i øvrigt selv har taget initiativet til, og som jeg er meget glad for er blevet modtaget så godt – også af Sprog & Samfund.

Michael Blædel forholder sig kritisk til mit syn på sprogafretning og kommatering, idet han skriver: „Spørgsmålet er, om det synspunkt ikke rummer faren for et samfund opdelt i sprogligt kompetente og et sprogligt proletariat, der kan passe sig selv og underskrive ansøgningen: „Jeg en intuitiv“.

Mit synspunkt ligger nu ikke så langt fra det synspunkt Michael Blædel selv indirekte giver udtryk for når han i indledningen af artiklen om mit virke hos Journalisten, og Martin Kristiansens hos DR, skriver: „Det er altså to af de mest sprogpåvirkende medievirksomheder, der vil hanke op i sig selv“.

Ja, netop: Det handler om de sprogpåvirkende. Det er her man bruger sine kræfter fornuftigt. Dels fordi de sprogpåvirkende er dem som, af personlig affinitet og professionel samvittighed, interesserer sig for sproget. Dels fordi det er dem der påvirker både opad: det deskriptive Dansk Sprognævn, og nedad: postarbejderen som fodres med et godt, korrekt og meningsfuldt dansk fra gratisavisen i S-toget, pædagogen som læser et godt, korrekt og meningsfuldt dansk i sit fagblad, chatteren som præsenteres for et godt, korrekt og meningsfuldt dansk i menuen og hjælpeteksterne. Alt dette er lige nu mange steder en fjern utopi, og folk får mange steder bekræftet deres fragmenterede navneord (chat forum), deres floskelsprog (bakke op omkring) og deres automat- og idiotkommaer som intet har med indholdet – og dermed tegnsætning – at gøre.

Michael Blædels ad absurdum-drevne „Jeg er intuitiv“ er selvfølgelig især adresseret mit syn på komma. Men som det er nu, underskriver de fleste mennesker sig implicit „Jeg er komma-analfabet“. Det gælder ikke mindst dansklærere og journalis-

ter, hvilket sikkert er overraskende, ikke mindst for dem selv.

Jeg er i gang med en mindre undersøgelse af disse grupperes kommateringsevner, og alt tyder på en klar bekræftelse af min tese om at jo mere blindt man tror på konventionelt grammatisk kommas logik, jo dårligere er man til at sætte de kommaer der er de vigtigste for forståelsen, nemlig slutkommaer og kommaer foran selvstændige led. I stedet er man rigtig god til at huske de automatkommaer foran „at“, „hvis“, „der“, „som“ og „hvad“ som aldrig vil være der i et kommasystem som tager indholdet og fraseringen af det alvorligt. Resultatet er en absurd kommatering af huskede ikke-vigtige kommaer og manglende vigtige kommaer.

I modsætning til hvad de fleste synes at tro, handler kommafejl blandt journalister, dansklærere – og følgelig almindelige mennesker – ikke om at man er subtile kommafejl fra det korrekte. Nej, det handler om monsterbrølere der gør det absurd at tale om kommateringen som en del af tegnsætningen. Derimod ville en elitær kommatering med nyt komma kun ligge subtile kommaer fra intuitiv kommatering, og man ville som læser kunne lade sit intuitive komma påvirke positivt af det professionelle komma. Det er baggrunden for mit synspunkt. Og er man træt af kommadiskussion, kan man jo spørge sig selv om ikke det netop er den principielle lighed mellem nyt komma og intuitivt komma der gør at man i lande som Holland, Sverige og Norge ikke kan hidse sig sådan op over komma?

Lad os til sidst se på to klassiske brølere som – trods deres indholdsmæssige vink med en vognstang – er at finde i avisen hver eneste dag. Politiken, 17. november 2008: „Det er svært at opspore en fisk, der ikke er opdrættet i supermarkedet og hos fiskehandleren.“ DR, 2007: „Ulykken skete, ved at motorcyklisten tilsyneladende overså, at en forankørende bil foretog et venstresving og kørte op bag i bilen“.

Meningslammet

Som det fremgår af Henrik Muncks referat fra mødet i DR Byen, var der stor spørgelyst, da den nye sprogredaktør redegjorde for sin holdning og sine initiativer. Meget skal nok blive bedre, selv om sproget ikke flytter ind i koncertsalen.

Et emne undslap dog som sædvanlig, måske fordi det berører indholdet i en ellers helt forståelig sætning. Der er en evig berøringsangst, når diskussionen gælder, hvad der egentlig bliver sagt. Det bliver imidlertid mere og mere påtrængende, nu da så mange elementer i en public service-nyhedsudsendelse styrer mod begrebet infotainment – det svært oversættelige engelske ord for at blande information og entertainment/underholdning.

Denne tvivlsomme tilbøjelighed i en udsendelse, der aldrig har haft til opgave at underholde, er ikke mindst fremherskende blandt meteorologerne. De er fagfolk med en lang uddannelse bag sig og en række faktuelle oplysninger på programmet, men nogle har fortalt dem, at de skal alliere sig med seernes formodede følelser og indlede en snakkesalig samtale for at skabe samhørighed. Det står ikke i deres kommissorium, de er ikke uddannet til det, og mange er dårlige til det. Især sprogligt.

Et eksempel fra en gemen februar dag, hvor solen har tilladt sig at skinne efter et par dage med dis.

Som altid indledes vejrudsigten med en fortælling om, hvordan vejret *har* været. Her vakler det autoritative sjældent, og det er rart at være på sikker grund. Der er også en illustration, et billede af en blå himmel med enkelte hvide skyer. Og nu kan meteorologen ikke nære sig. Billedet ledsages af sætningen: ”Sådan så den ud i dag, den fantastiske og utrolige himmel”.

Der var engang, da sporten havde eneret på devaluerede superlativer, men der er gået sport og konkurrence i alt i tv, og derfor skal vi også have disse marinadepumpede tillægsord til en himmel, der er set før. Som i hvert fald ikke er utrolig og slet ikke fantastisk. Harmløst, vil nogle sige, det glider jo lige gennem øret og ud og er glemt et sekund efter. Og alligevel er det, bortset fra den utidige sentimentalitet og fattige lyrik, med til at gøre ordene meningsløse. De er rent vrøvl pakket ind i den fortvivlede lyst til at underholde. Infotainment udhuler sproget, og hvad skal den stakkels meteorolog finde på den dag, da himlen måske *er* utrolig?

Man kan, som tilstanden er, finde trøst i, at hun måske siger: Ord kan ikke beskrive det, og taknemmeligt tage tavsheden til sig og tænke selv. Det kan Martin Kristiansen tage med sig i sin sproglige tænketank.

M.B.

Modersmål-Selskabets navn

På konkret foranledning har Selskabets bestyrelse besluttet at navngive Modersmål-Selskabet på andre sprog også. Det sker i en erkendelse af, at udvekslingen af synspunkter, reportager m.m. i stigende omfang foregår på tværs af sproggrænser. Resultatet er således blevet:

Engelsk

Danish Language Society

Tysk

Gesellschaft für Dänische sprache

Fransk

Société pour la langue danoise

Spansk

Sociedad para la lengua danesa

På vegne af bestyrelsen: Jørgen Christian Wind Nielsen

Sprogdebat og generalforsamling

**Torsdag den 14. maj kl. 17.00 i Øregårdssalen på Gentofte Hovedbibliotek,
Ahlmanns Allé 6, Hellerup (gratis parkering foran Hovedbiblioteket)**

Forfatteren Kirsten Rask lægger op til debat om „Sprogstyring“

Vi hører igen og igen, at man ikke kan styre sproget. Men Kirsten Rask tager udgangspunkt i den holdning, at sproget bliver styret hele tiden, blot måske ikke af dem vi mener bør gøre det. Og spørgsmålet er, om de tager deres ansvar som sprogpåvirkere eller –styrere på sig

Efter en pause med servering af forfriskning holdes

Modersmål-Selskabets ordinære generalforsamling 2009

Dagsorden: 1. Valg af dirigent, 2. Bestyrelsens beretning, 3. Aflæggelse af revideret årsregnskab, 4. Fastsættelse af kontingent for det følgende kalenderår, 5. Indkomne forslag, 6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter og 7. Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, må være kommet frem til formanden senest den 30. april

Alle er velkomne, også selv om de endnu ikke er medlemmer af Modersmål-Selskabet

---

Sekretærskifte

Birte Iversen standser som sekretær for Modersmål-Selskabet den 1. april 2009, og vi skylder hende alle, medlemmer og bestyrelse, en stor tak for det omhyggelige arbejde, hun gennem årene har udført for selskabet. Vor forening er ikke stor, alligevel er det omfattende at holde styr på medlemskartotek, kontingentindbetaling og udsendelse af blade og årbog. Alt dette har Birte siden 2001 styret med engagement og venlig imødekommenhed. Tak for indsatsen.

Birte Iversens afløser bliver Pia Wind, der er uddannet korrespondent i engelsk og fransk, suppleret med en bachelorgrad fra Handelshøjskolen i Århus og en mastergrad i it, sprog og læring, ligeledes fra Handelshøjskolen i Århus. Pia Wind arbejder til daglig i DMI, Danmarks Meteorologiske Institut, i personaleafdelingen. Se praktiske oplysninger i kolofonen.

BPH.